

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ षष्ठमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां षष्ठमकाण्डे षष्ठमः प्रश्नः ॥

सुवर्गाय वा एतानि लोकाय हूयन्ते यद्वाक्षिणानि
 द्वाभ्यां गार्हपत्ये जुहोति द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्या
 आग्नीध्रे जुहोत्यन्तरिक्ष एवा क्रमते सदोऽभ्यैति सुवर्गमेवैनं
 लोकं गमयति सौरीभ्यामृग्भ्यां गार्हपत्ये जुहोत्यमुमेवैनं
 लोकं समारोहयति नयवत्यर्चाग्नीध्रे जुहोति सुवर्गस्य
 लोकस्याभिनीत्यै दिवं गच्छ सुवः पतेति हिरण्यम्॥१॥

हुत्वोद्गृह्णाति सुवर्गमेवैनं लोकङ्गमयति रूपेण वो
 रूपमभ्यैमीत्याह रूपेण ह्यासां रूपमभ्यैति यद्विरण्येन
 तुथो वो विश्ववेदा वि भजत्वित्याह तुथो ह स्म वै विश्ववेदा
 देवानां दक्षिणा वि भजति तेनैवैना वि भजत्येतत्ते अग्ने
 राधः॥२॥

ऐति सोमंच्युतमित्याह सोमंच्युतं ह्यस्य राध ऐति
 तन्मित्रस्य पथा नयेत्याह शान्त्या ऋतस्य पथा प्रेत

चन्द्रदक्षिणा इत्याह सत्यं वा ऋतं सत्येनैवैनां ऋतेन वि
भजति यज्ञस्य पथा सुविता नयन्तीरित्याह यज्ञस्य ह्येताः
पथा यन्ति यदक्षिणा ब्राह्मणमुद्य राध्यासम्॥३॥

ऋषिमार्षेयमित्याहैष वै ब्राह्मण ऋषिरार्षेयो यः
शुश्रुवान्तस्मादेवमाह वि सुवः पश्य व्यन्तरिक्षमित्याह
सुवर्गमेवैनं लोकं गमयति यतस्व सदस्यैरित्याह
मित्रत्वायास्मद्वात्रा देवत्रा गच्छत मधुमतीः प्र दातारमा
विंशतेत्याह वयमिह प्रदातारः स्मोऽस्मानमुत्र मधुमतीरा
विंशतेति॥४॥

वावैतदाह हिरण्यं ददाति ज्योतिर्वै हिरण्यं ज्योतिरेव
पुरस्ताद्धत्ते सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्या अग्नीधे
ददात्यग्निमुखानेवर्तून्प्रीणाति ब्रह्मणे ददाति प्रसूत्यै
होत्रे ददात्यात्मा वा एष यज्ञस्य यद्धोतात्मानमेव यज्ञस्य
दक्षिणाभिः समर्धयति॥५॥

हिरण्यं राधो राध्यासमुत्र मधुमतीरा विंशतेत्यष्टात्रिंशच्च॥—[१]

समिष्टयजूंषि जुहोति यज्ञस्य समिष्ट्यै यद्वै यज्ञस्य क्रूरं
यद्विलिष्टं यदत्येति यन्नात्येति यदतिकरोति यन्नापि करोति

तदेव तैः प्रीणाति नव जुहोति नव वै पुरुषे प्राणाः पुरुषेण
यज्ञः सम्मितो यावानेव यज्ञस्तम्प्रीणाति षडृग्मियाणि जुहोति
षड्वा ऋतव ऋतूनेव प्रीणाति त्रीणि यजूंषि॥६॥

त्रय इमे लोका इमानेव लोकान्प्रीणाति यज्ञं यज्ञं
गच्छ यज्ञपतिं गच्छेत्याह यज्ञपतिमेवैनं गमयति स्वां
योनिं गच्छेत्याह स्वामेवैनं योनिं गमयत्येष ते यज्ञो
यज्ञपते सहसूक्तवाकः सुवीर इत्याह यजमान एव
वीर्यं दधाति वासिष्ठो ह सात्यहव्यो देवभागम्प्रच्छ
यत्सृञ्जयान्बहुयाजिनोऽर्यीयजो यज्ञे॥७॥

यज्ञम्प्रत्यतिष्ठिपा(३)यज्ञपता(३)विति स होवाच
यज्ञपताविति सत्याद्वै सृञ्जयाः परां बभूवुरिति होवाच यज्ञे
वाव यज्ञः प्रतिष्ठाप्य आसीद्यजमानस्यापराभावायेति देवा
गातुविदो गातुं वित्त्वा गातुमितेत्याह यज्ञ एव यज्ञं प्रति
ष्ठापयति यजमानस्यापराभावाय॥८॥

यजूंषि यज्ञ एकचत्वारिंशच्च॥ [२]

अवभृथयजूंषि जुहोति यदेवार्वाचीनमेकहायनादेनः
करोति तदेव तैरव यजतेऽपोऽवभृथमवैत्यप्सु वै वरुणः

साक्षादेव वरुणमव यजते वर्त्मना वा अन्वित्य यज्ञं
 रक्षांसि जिघांसन्ति साम्नां प्रस्तोतान्ववैति साम वै
 रक्षोहा रक्षसामपहत्यै त्रिर्निधनमुपैति त्रय इमे लोका एभ्य
 एव लोकेभ्यो रक्षांसि॥९॥

अपं हन्ति पुरुषःपुरुषो निधनमुपैति पुरुषःपुरुषो हि
 रक्षस्वी रक्षसामपहत्या उरुं हि राजा वरुणश्चकारेत्याह
 प्रतिष्ठित्यै शतं ते राजन्भिषजः सहस्रमित्याह भेषजमेवास्मै
 करोत्यभिष्ठितो वरुणस्य पाश इत्याह वरुणपाशमेवाभि
 तिष्ठति बर्हिर्भि जुहोत्याहुतीनां प्रतिष्ठित्या अथो
 अग्निवत्येव जुहोत्यपबर्हिषः प्रयाजान्॥१०॥

यजति प्रजा वै बर्हिः प्रजा एव वरुणपाशान्मुञ्चत्याज्यभागौ
 यजति यज्ञस्यैव चक्षुषी नान्तरैति वरुणं यजति
 वरुणपाशादेवैनंमुञ्चत्यग्नीवरुणौ यजति साक्षादेवैनं
 वरुणपाशान्मुञ्चत्यपबर्हिषावनूयाजौ यजति प्रजा वै बर्हिः
 प्रजा एव वरुणपाशान्मुञ्चति चतुरः प्रयाजान् यजति
 द्वावनूयाजौ षट्थसम्पद्यन्ते षड्वा ऋतवः॥११॥

ऋतुष्वेव प्रति तिष्ठत्यवभृथ निचङ्कुणेत्याह यथोदितमेव

वरुणमव यजते समुद्रे ते हृदयमुपस्वन्तरित्याह
 समुद्रे ह्यन्तर्वरुणः सं त्वा विशन्त्वोषधीरुताप
 इत्याहाद्विरेवैनमोषधीभिः सम्यञ्च दधाति देवीराप
 एष वो गर्भ इत्याह यथायजुरेवैतत्पशवो वै॥१२॥

सोमो यद्विन्दूनाम्भक्षयेत्पशुमान्थस्याद्वरुणस्त्वेनं
 गृह्णीयाद्यन्न भक्षयेदपशुः स्यान्नैनं वरुणो गृह्णीयादुपस्पृश्यमेव
 पशुमान्भवति नैनं वरुणो गृह्णाति प्रतियुतो वरुणस्य
 पाश इत्याह वरुणपाशादेव निर्मुच्यतेऽप्रतीक्षमा यन्ति
 वरुणस्यान्तरहित्या एधोऽस्येधिषीमहीत्याह समिधैवाग्निं
 नमस्यन्त उपायन्ति तेजोऽसि तेजो मयि धेहीत्याह तेजं
 एवात्मन्धत्ते॥१३॥

रक्षांसि प्रयजानृतवो वै नमस्यन्तो द्वादश च॥ [३]

स्फ्येन वेदिमुद्धन्ति रथाक्षेण वि मिमीते यूपंमिनोति
 त्रिवृतमेव वज्रं सम्भृत्य भ्रातृव्याय प्र हरति
 स्तृत्यै यदन्तर्वेदि मिनुयाद्देवलोकमभि जयेद्यद्वहिर्वेदि
 मनुष्यलोकं वैद्यन्तस्य संधौ मिनोत्युभयोर्लोकयोरभिजित्या
 उपरसम्मितामिनुयात्पितृलोककामस्य रश्नसम्मिताममनुष्यलोकं

च॒षाल॑स॒मि॒तामि॒न्द्रि॒यका॑मस्य॒ सर्वा॑न्त्स॒मान्प्र॑ति॒ष्ठाका॑मस्य॒
ये त्रयो॑ म॒ध्य॒मास्ता॑न्त्स॒मान्प॒शुका॑मस्यै॒तान् वै॥१४॥

अनु॑ प॒शव॑ उप॑ तिष्ठन्ते पशु॒माने॒व भ॑वति॒ व्यति॑ष॒जेदि॑तरान्प्र॒ज
यं का॒मये॑त प्र॒मायु॑कः स्या॒दिति॑ गर्त॒मितं॑ तस्य॑
मि॒नुया॑दु॒त्तरा॑र्ध्यं व॒र्षिष्ठ॑मथ॒ ह॒सीया॑ः स॒मेषा॑ वै
गर्त॑मि॒द्यस्यै॒वमि॒नोति॑ ता॒जक्प्र॑ मी॒यते॑ दक्षि॒णा॒र्ध्यं
व॒र्षिष्ठ॑मि॒नुया॑त्सुव॒र्गका॑मस्याथ॒ ह॒सीया॑ः स॒मा॒क्रम॑णमे॒व
तथ्से॒तुं यज॑मानः कुरु॒ते सुव॑र्गस्य॒ लो॒कस्य॑ स॒मष्ट्यै॑॥१५॥

यदे॒कस्मिन्॑ यू॒पे द्वे र॑श॒ने प॑रि॒व्यय॑ति॒ तस्मा॑दे॒को द्वे जा॑ये
वि॒न्दते॒ यन्नैका॑ः र॒शनां॑ द्वयो॒र्यूप॑योः प॒रि॒व्यय॑ति॒ तस्मान्नैका॑
द्वौ प॒ती वि॒न्दते॒ यं का॒मये॑त॒ स्यस्य॑ जा॒येते॒त्युपा॑न्ते
तस्य॑ व्य॒तिष॑जे॒त्स्यैवा॑स्य॒ जाय॑ते॒ यं का॒मये॑त॒ पुमा॑नस्य
जा॒येते॒त्यान्तं॑ तस्य॑ प्र वै॒ष्टये॑त्पु॒माने॒वा॒स्य॑॥१६॥

जा॒यते॑ऽसु॒रा वै दे॒वान्दक्षि॑णत॒ उपा॑नय॒न्तां दे॒वा
उ॒पश॑ये॒नैवापा॑नुदन्त॒ तदु॑पश॒यस्यो॑पश॒यत्वं॑ यदक्षि॑णत॒
उ॒पश॑य॒ उ॒पश॑ये॒ भ्रातृ॑व्यापनु॒त्यै सर्वे॑ वा अ॒न्ये यूपाः॑
पशु॑मन्तोऽथो॒पश॑य॒ ए॒वाप॑शुस्तस्य॒ यज॑मानः प॒शुर्य॑न्न

निर्दिशेदार्तिमाच्छुद्यजमानोऽसौ ते पशुरिति निर्दिशेद्यं
द्विष्याद्यमेव॥१७॥

द्वेष्टि तमस्मै पशुं निर्दिशति यदि न द्विष्यादाखुस्ते
पशुरिति ब्रूयान्न ग्राम्यान्पशून् हिनस्ति नारण्यान्प्रजापतिः
प्रजा असृजत सौऽन्नाद्येन व्यार्ध्यत स एतामेकादशिनीमपश्यत्
वै सौऽन्नाद्यमवारुन्ध यदश यूपा भवन्ति दशाक्षरा विराडन्न
विराड्विराजैवान्नाद्यमव रुन्धे॥१८॥

य एकादशः स्तन एवास्यै स दुह एवेनां तेन वज्रो
वा एषा सम्मीयते यदेकादशिनी सेश्वरा पुरस्तात्प्रत्यञ्च
यज्ञः सम्मर्दितोर्यत्पात्नीवतम्मिनोति यज्ञस्य प्रत्युत्तब्धै
सयत्वाय॥१९॥

वै समष्टौ पुमानेवास्य यमेव रुन्धे त्रिंशच्च॥ [४]

प्रजापतिः प्रजा असृजत स रिरिचानोऽमन्यत
स एतामेकादशिनीमपश्यत्तया वै स आयुरिन्द्रियं
वीर्यमात्मन्नधत्त प्रजा इव खलु वा एष सृजते यो यजते स
एतर्हि रिरिचान इव यदेषैकादशिनी भवत्यायुरेव तयैन्द्रियं

वीर्यं यजमान आत्मन्धत्ते प्रैवाग्नेयेन वापयति मिथुनं
सारस्वत्या करोति रेतः॥२०॥

सौम्येन दधाति प्र जनयति पौष्णेन बार्हस्पत्यो
भवति ब्रह्म वै देवानाम्बृहस्पतिर्ब्रह्मणैवास्मै प्रजाः प्र
जनयति वैश्वदेवो भवति वैश्वदेव्यो वै प्रजाः प्रजा
एवास्मै प्र जनयतीन्द्रियमेवैन्द्रेणावरुन्दे विशम्मारुतेनौजो
बलमैन्द्राग्नेन प्रसवाय सावित्रो निर्वरुणत्वाय वारुणो मध्यत
ऐन्द्रमा लभते मध्यत एवेन्द्रियं यजमाने दधाति॥२१॥

पुरस्तादैन्द्रस्य वैश्वदेवमालभते वैश्वदेवं वा अन्नमन्नमेव
पुरस्ताद्धत्ते तस्मात्पुरस्तादन्नमद्यत ऐन्द्रमालभ्य मारुतमा
लभते विड्वै मरुतो विशमेवास्मा अनु बध्नाति यदि
कामयेत योऽवगतः सोऽप रुध्यतां योऽपरुद्धः सोऽव
गच्छत्वित्यैन्द्रस्य लोके वारुणमा लभेत वारुणस्य लोक
ऐन्द्रम्॥२२॥

य एवावगतः सोऽप रुध्यते योऽपरुद्धः सोऽव गच्छति
यदि कामयेत प्रजा मुह्येयुरिति पशून्यतिषजेत्प्रजा
एव मोहयति यदभिवाहृतोऽपां वारुणमालभेत प्रजा

वरुणो गृह्णीयादक्षिणत उदञ्चमा लभतेऽपवाहृतोऽपां
प्रजानामवरुणग्राहाय॥२३॥

रेतो यजमाने दधाति लोक ऐन्द्र५ सप्तत्रिंशच्च॥—————[५]

इन्द्रः पत्न्या मनुमयाजयत्तां पर्यग्निकृतामुदसृजत्तया
मनुराध्नोद्यत्पर्यग्निकृतम्पालीवतमुत्सृजति यामेव मनुर्ऋद्धि-
माध्नोत्तामेव यजमान ऋध्नोति यज्ञस्य वा अप्रतिष्ठिताद्यज्ञः
परा भवति यज्ञं पराभवन्तं यजमानोऽनु परा भवति
यदाज्येन पालीवतः सङ्स्थापयति यज्ञस्य प्रतिष्ठित्यै
यज्ञम्प्रतितिष्ठन्तं यजमानोऽनु प्रति तिष्ठतीष्टं वपया॥२४॥

भवत्यनिष्टं वशयाथ पालीवतेन प्र चरति तीर्थ एव प्र
चरत्यथो एतर्ह्येवास्य यामस्त्वाष्ट्रो भवति त्वष्टा वै रेतसः
सिक्तस्य रूपाणि वि करोति तमेव वृषाणम्पालीष्वपि सृजति
सोऽस्मै रूपाणि वि करोति॥२५॥

वपया षट्त्रिंशच्च॥—————[६]

घ्नन्ति वा एतत्सोमं यदभिषुण्वन्ति यत्सौम्यो भवति
यथा मृतायानुस्तरणीं घ्नन्ति तादृगेव तद्यदुत्तरार्धे वा मध्ये
वा जुहुयाद्देवताभ्यः समदं दध्यादक्षिणार्धे जुहोत्येषा वै

पितॄणां दिग्स्वायामेव दिशि पितृन्निरवदयत उद्गातृभ्यो
हरन्ति सामदेवत्यो वै सौम्यो यदेव साम्रश्छम्बद्गुर्वन्ति
तस्यैव स शान्तिरव॥२६॥

ईक्षन्ते पवित्रं वै सौम्य आत्मानमेव पवयन्ते य
आत्मानं न परिपश्येदितासुः स्यादभिदिदिं कृत्वावैक्षेत
तस्मिन् ह्यात्मानं परिपश्यत्यथो आत्मानमेव पवयते यो
गतमनाः स्यात्सोऽवैक्षेत यन्मे मनः परागतं यद्वा मे
अपरागतम्। राज्ञा सोमेन तद्वयमस्मासु धारयामसीति मन
एवात्मन्दाधार॥२७॥

न गतमना भवत्यप वै तृतीयसवने यज्ञः क्रामतीजानादनीज
घृतस्य यजत्यग्निः सर्वा देवता विष्णुर्यज्ञो देवताश्चैव यज्ञं
च दाधारोपांशु यजति मिथुनत्वाय ब्रह्मवादिनो वदन्ति
मित्रो यज्ञस्य स्विष्टं युवते वरुणो दुरिष्टं क्व तर्हि
यज्ञः क्व यजमानो भवतीति यन्मैत्रावरुणीं वशामालभते
मित्रेणैव॥२८॥

यज्ञस्य स्विष्टं शमयति वरुणेन दुरिष्टं नार्तिमाच्छति
यजमानो यथा वै लाङ्गलेनोर्वरां प्रभिन्दन्त्येवमृक्सामे

य॒ज्ञम्प्र भि॑न्तो यन्मै॑त्रावरु॒णीं व॒शामा॑लभ॒न्ते य॒ज्ञायै॑व
 प्रभि॑न्नाय म॒त्यम॑न्ववा॑स्यति॒ शान्त्यै॑ या॒तया॑मानि॒ वा ए॒तस्य॑
 छन्दा॑ंसि॒ य ई॒जान॑श्छन्दा॑सामे॒ष रसो॑ यद्व॒शा यन्मै॑त्रावरु॒णीं
 व॒शामा॑लभ॒न्ते छन्दा॑ंस्ये॒व पुन॑रा प्री॒णात्य॑या॒तयाम॑त्वा॒याथो॑
 छन्दा॑स्वे॒व रसं॑ दधाति॥ २९॥

अवं दाधार मित्रेणैव प्रीणाति षट्॥ [७]

दे॒वा वा इ॒न्द्रि॒यं वी॒र्यं॑ १ व्य॑भजन्त॒ ततो॑ यद॒त्यशि॑ष्यत॒
 तद॑ति॒ग्राह्या॑ अभ॒वन्त॑द॒तिग्रा॑ह्या॒णाम॑ति॒ग्राह्य॑त्वं यद॑ति॒ग्राह्या॑
 गृ॒ह्यन्त॑ इन्द्रि॒यमे॒व तद्वी॒र्यं॑ यज॑मान॒ आत्म॑न्ध॒त्ते तेजं॑
 आग्ने॑येनै॒न्द्रि॒यमै॒न्द्रेण॑ ब्र॒ह्मव॑र्च॒सः सौ॒र्येणो॑प॒स्तम्भ॑नं॒ वा
 ए॒तद्य॑ज्ञस्य॒ यद॑ति॒ग्राह्या॑श्च॒क्रे पृ॒ष्ठानि॑ यत्पृ॒ष्ठे न गृ॑ह्णीयात्प्रा॒ञ्च
 य॒ज्ञं पृ॒ष्ठानि॑ सः शृ॑णीयुर्यदु॒क्थ्ये॑॥ ३०॥

गृ॒ह्णीयात्प्र॒त्यञ्च॑ य॒ज्ञम॑ति॒ग्राह्याः॑ सः शृ॑णीयुर्वि॒श्वजि॑ति॒
 सर्व॑पृ॒ष्ठे ग्र॑हीत॒व्या य॒ज्ञस्य॑ स॒वीर्य॑त्वाय॒ प्र॒जाप॑तिर्दे॒वेभ्यो॑
 य॒ज्ञान्वादि॑श॒त्स प्रि॒यास्त॒नूरप॑ न्य॒धत्त॑ तद॑ति॒ग्राह्या॑
 अभ॑वन्वि॒तनु॑स्तस्य॒ य॒ज्ञ इत्या॑हु॒र्यस्या॑ति॒ग्राह्या॑ न गृ॒ह्यन्त॑
 इत्य॑प्यग्नि॒ष्टोमे॑ ग्र॑हीत॒व्या य॒ज्ञस्य॑ स॒तनु॑त्वाय॒ दे॒वता॑ वै

सर्वाः सदृशीरासन्ता न व्यावृतमगच्छन्ते देवाः॥३१॥

एत एतान्ग्रहानपश्यन्तानगृह्यताग्नेयमग्निरेन्द्रमिन्द्रः सौर्यं
सूर्यस्ततो वै तैऽन्याभिर्देवताभिर्व्यावृतमगच्छन् यस्यैवं
विदुषं एते ग्रहा गृह्यन्ते व्यावृतमेव पाप्मना भ्रातृव्येण
गच्छतीमे लोका ज्योतिष्मन्तः समावद्दीर्याः कार्या
इत्याहुराग्नेयेनास्मिल्लोके ज्योतिर्धत्त ऐन्द्रेणान्तरिक्ष इन्द्रवायू
हि सयुजौ सौर्येणामुष्मिल्लोके॥३२॥

ज्योतिर्धत्ते ज्योतिष्मन्तोऽस्मा इमे लोका भवन्ति
समावद्दीर्यानिनान्कुरुत एतान् वै ग्रहान्ब्रम्बाविश्ववयसाववित्ताम्
ताभ्यामिमे लोकाः पराश्चश्चार्वाश्चश्च प्राभुर्यस्यैवं विदुषं एते
ग्रहा गृह्यन्ते प्रास्मा इमे लोकाः पराश्चश्चार्वाश्चश्च
भान्ति॥३३॥

उक्त्यै देवा अमुष्मिल्लोक एकात्रचत्वारिंशच्च॥—————[८]

देवा वै यद्यज्ञेऽकुर्वत तदसुरा अकुर्वत ते देवा अदाभ्ये
छन्दांसि सवनानि समस्थापयन्ततो देवा अभवन्परासुरा
यस्यैवं विदुषोऽदाभ्यो गृह्यते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो
भवति यद्वै देवा असुरानदाभ्येनादभ्रुवन्तददाभ्यस्यादाभ्यत्वं

य ए॒वं वेदं द॒भ्रोत्ये॒व भ्रातृ॒व्यं नैन॒म्भ्रातृ॒व्यो द॒भ्नोति॥ ३४॥

ए॒षा वै प्र॒जाप॑तेरतिमो॒क्षिणी॒ नामं त॒नूर्य॑ददा॒भ्य उप॑नद्धस्य
गृ॒ह्णात्य॑तिमु॒क्त्या अ॒तिं पा॒प्मान॒म्भ्रातृ॒व्यम्मु॑च्यते॒ य ए॒वं वेद॒
घ्नन्ति॒ वा ए॒तत्सो॑मं॒ यद॑भिषु॒ण्वन्ति॒ सोमे॑ ह॒न्यमा॑ने॒ यज्ञो॑ ह॒न्यते॒
य॒ज्ञे यज॑मानो ब्रह्मवा॒दिनो॑ वदन्ति॒ किं तद्य॒ज्ञे यज॑मानः कुरुते॒
येन॑ जी॒वन्त्सु॒वर्गं लो॒कमे॑तीति जी॒वग्र॑हो वा ए॒ष यद॑दा॒भ्यो-
ऽन॑भिषु॒तस्य॑ गृ॒ह्णाति॒ जी॒वन्तमे॒वैनं॑ सु॒वर्गं लो॒कं ग॑मयति॒
वि वा ए॒तद्य॒ज्ञं छि॑न्दन्ति॒ यद॑दा॒भ्ये सऽ॒स्थाप॑यन्त्य॒ऽशू॒नपि॑
सृ॒जति॑ य॒ज्ञस्य॒ सन्त॑त्यै॥ ३५॥

द॒भ्रोत्य॑न॒भिषु॒तस्य॑ गृ॒ह्णात्ये॒कात्र॑वि॒ऽश॒तिश्च॑॥ ————— [९]

दे॒वा वै प्र॒बाहु॑ग्र॒हान॑गृ॒ह्णत॒ स ए॒तं प्र॒जाप॑तिर॒ऽशु॒मप॑श्य॒त्तमं॑गृ॒
तेन॒ वै स आ॑र्ध्रो॒द्यस्यै॒वं वि॒दुषो॑ऽऽशु॒र्गृ॒ह्यत॑ ऋ॒ध्रोत्ये॒व
स॒कृद॑भिषु॒तस्य॑ गृ॒ह्णाति॒ स॒कृद्धि॑ स तेना॒र्ध्रोन्म॑न॒सा गृ॒ह्णाति॒
मन॑ इ॒व हि प्र॒जाप॑तिः प्र॒जाप॑ते॒रास्या॒ औदु॑म्बरेण गृ॒ह्णात्य॒ूर्वा
उ॒दुम्ब॑र॒ ऊ॒र्जमे॒वाव॑ रु॒द्धे च॑तुः॒स्रक्ति॑ भवति दि॒क्षु॥ ३६॥

ए॒व प्र॑ति॒ तिष्ठ॑ति॒ यो वा अ॒ऽशो॒राय॑त॒नं वे॒दाय॑त॒नवान्भव॑ति
वा॒मदे॒व्यमि॑ति॒ साम॒ तद्वा अ॑स्या॒यत॑न॒म्मन॑सा॒ गाय॑मानो

गृह्णात्यायतनवानेव भवति यदध्वर्युरंशुं गृह्णन्नार्धयेदुभाभ्यां
 नर्धयेताध्वर्यवे च यजमानाय च यदर्धयेदुभाभ्यामृध्येतानवानं
 गृह्णाति सैवास्यर्द्धिर्हिरण्यमभि व्यनित्यमृतं वै हिरण्यमायुः
 प्राण आयुषैवामृतमभि धिनोति शतमानम्भवति शतायुः
 पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवेन्द्रिये प्रति तिष्ठति॥३७॥

दिक्ष्वनिति विंशतिश्च॥ ————— [१०]

प्रजापतिर्देवेभ्यो यज्ञान्व्यादिशत्स रिरिचानोऽमन्यत्
 स यज्ञानां षोडशधेन्द्रियं वीर्यमात्मानमभि समंक्खिदत्
 तथ्योऽश्वभवन वै षोडशी नाम यज्ञोऽस्ति यद्वाव षोडशं
 स्तोत्रं षोडशं शस्त्रं तेन षोडशी तथ्योऽश्विनः षोडशित्वं
 यथ्योऽशी गृह्यते इन्द्रियमेव तद्वीर्यं यजमान आत्मन्धत्ते
 देवेभ्यो वै सुवर्गो लोकः॥३८॥

न प्राभवत् एतं षोडशिनमपश्यन्तमगृह्णत् ततो वै
 तेभ्यः सुवर्गो लोकः प्राभवद्यथ्योऽशी गृह्यते सुवर्गस्य
 लोकस्याभिजित्या इन्द्रो वै देवानामानुजावर आसीत्स
 प्रजापतिमुपाधावत्तस्मा एतं षोडशिनम्प्रायच्छत्तमगृह्णीत्
 ततो वै सोऽग्रं देवतानां पर्येद्यस्यैवं विदुषः षोडशी

गृह्यते॥ ३९॥

अग्रमेव संमानानां पर्येति प्रातःसवने गृह्णाति वज्रो
वै षोडशी वज्रः प्रातःसवनं स्वादेवैनं योनेर्निर्गृह्णाति
सवनेसवनेऽभि गृह्णाति सवनात्सवनादेवैनम्प्र जनयति
तृतीयसवने पशुकामस्य गृह्णीयाद्वज्रो वै षोडशी
पशवंस्तृतीयसवनं वज्रेणैवास्मै तृतीयसवनात्पशूनं रुद्धे
नोक्थ्ये गृह्णीयात्प्रजा वै पशवं उक्थानि यदुक्थ्ये॥ ४०॥

गृह्णीयात्प्रजां पशूनस्य निर्दहेदतिरात्रे पशुकामस्य
गृह्णीयाद्वज्रो वै षोडशी वज्रेणैवास्मै पशूनंवरुध्य
रात्रियोपरिष्ठाच्छमयत्यप्यग्निष्टोमे राजन्यस्य गृह्णीयाद्वावृत्कामो
हि राजन्यो यजते साह एवास्मै वज्रं गृह्णाति स एनं वज्रो
भूत्या इद्धे निर्वा दहत्येकविंशं स्तोत्रम्भवति प्रतिष्ठित्यै
हरिवच्छस्यत् इन्द्रस्य प्रियं धाम॥ ४१॥

उपाप्रोति कनीयांसि वै देवेषु छन्दांस्यस्यासञ्ज्यायांस्यसुरे
ते देवाः कनीयसा छन्दासा ज्यायश्छन्दोऽभि व्यशंसन्ततो
वै तेऽसुराणां लोकमवृञ्जत यत्कनीयसा छन्दासा
ज्यायश्छन्दोऽभि विशंसति भ्रातृव्यस्यैव तल्लोकं वृङ्क्ते

षडक्षराण्यति रेचयन्ति षड्वा ऋतव ऋतूनेव प्रीणाति चत्वारि
पूर्वाण्यव कल्पयन्ति॥४२॥

चतुष्पद एव पशूनव रुन्दे द्वे उत्तरे द्विपद एवाव
रुन्देऽनुष्टुभमभि सम्पादयन्ति वाग्वा अनुष्टुप्तस्मात्प्राणानां
वागुत्तमा समयविषिते सूर्ये षोडशिनः स्तोत्रमुपाकरोत्येतस्मिन्
लोक इन्द्रो वृत्रमहन्त्साक्षादेव वज्रम्भ्रातृव्याय प्र
हरत्यरुणपिशङ्गोऽश्वो दक्षिणैतद्वै वज्रस्य रूपं समृद्धौ॥४३॥

लोको विदुषः षोडशी गृह्यते यदुक्थ्ये धाम कल्पयन्ति सप्तचत्वारिंशच्च॥—[११]